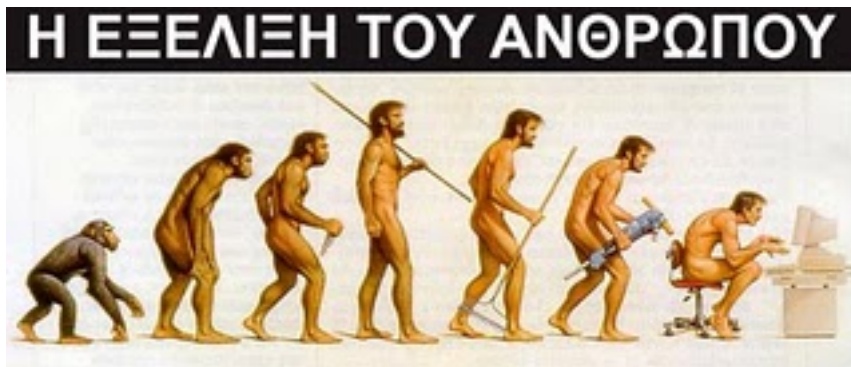

« Είχαμε τη σοφία και τη χάσαμε στη γνώση.

Είχαμε τη γνώση και τη χάσαμε στις πληροφορίες!» Τ. Eliot

Τα τελευταία χρόνια με αιχμή του δόρατος το έτος που διάγουμε, η κυβέρνηση-και η απελθούσα και η τωρινή- προσπαθούν επιθετικά να εισάγουν τις νέες τεχνολογίες στα σχολεία. Η πρώτη με τη χορήγηση φορητού υπολογιστή στους μαθητές της Α' τάξης, και η δεύτερη με τις εξαγγελίες για τη δημιουργία ψηφιακών τάξεων, τον εξοπλισμό των σχολείων με διαδραστικούς πίνακες κτλ. Δε θα σταθώ να σχολιάσω τις σκοπιμότητες που λανθάνουν πίσω από αυτή τη στρατηγική. Είναι άλλωστε καταγεγραμμένες και γνωστές, κι έπειτα είμαι γενικά άνθρωπος καλών προθέσεων. Θα προσπαθήσω ωστόσο να διερευνήσω στηριζόμενος στην προσωπική μου πείρα τις συνέπειες του εγχειρήματος και να οριοθετήσω πρόχειρα το πλαίσιο μέσα στο οποίο μια τέτοια προσπάθεια θα μπορούσε, κατά τη γνώμη μου, να είναι αποτελεσματική. Ας ξεκινήσουμε λοιπόν με κάποιες αναμφισβήτητες διαπιστώσεις-παραδοχές που με τη σειρά τους γεννούν αμείλικτα ερωτήματα.

Παραδοχή πρώτη: Στη νέα τάξη ο ρόλος του δασκάλου είναι διαφορετικός. Από μεταδότης της γνώσης γίνεται σύμβουλος και οδηγός των μαθητών στην προσπάθειά τους να την ανακαλύψουν μόνοι τους. Για να ανταποκριθεί όμως σ' αυτό το νέο ρόλο ο δάσκαλος, εκτός από την επάρκειά του στο γνωστικό αντικείμενο, χρειάζεται μια εξοικείωση στα νέα περιβάλλοντα μάθησης και τις νέες τεχνολογίες και ασφαλώς αλλαγή του τρόπου

διδασκαλίας. Είναι λοιπόν ο εκπαιδευτικός σήμερα επαρκώς προετοιμασμένος να ανταποκριθεί σ' αυτό το νέο μοντέλο μάθησης; Ασφαλώς όχι! Η εισαγωγική επιμόρφωση στις ΤΠΕ δεν έχει γίνει στο σύνολο των εκπαιδευτικών και η επιμόρφωση Β' επιπέδου καρκινοβατεί (Είναι ενδεικτικό ότι στην περιφέρεια Κρήτης, στα προγράμματα που αυτή την περίοδο υλοποιούνται, δεν υπάρχει ούτε για δείγμα κέντρο εκπαίδευσης επιμορφούμενων στον κλάδο των φιλολόγων). Η διαπίστωση αυτή γίνεται ακόμα πιο οδυνηρή αν αναλογιστεί κανείς ότι στον κόσμο της τεχνολογίας ο δάσκαλος, ακόμα και ο ενημερωμένος, δεν παύει να είναι πάροικος την ώρα που ο μαθητής είναι γηγενής-αυτόχθων. (Πόσοι από μας μεγαλώσαμε, όπως τα παιδιά μας με τον υπολογιστή και το διαδίκτυο;) Αυτό πάλι το τελευταίο, όπως είναι φυσικό, δημιουργεί εύλογη ανασφάλεια στον εκπαιδευτικό, αφού συχνά θα χρειαστεί να γίνει μαθητής των μαθητών του, στην προσπάθειά του να παρακολουθήσει και να χρησιμοποιήσει τις νέες τεχνολογίες. Ανασφαλής δάσκαλος όμως, δεν μπορεί να είναι καλός δάσκαλος.

Παραδοχή δεύτερη: Οι μαθητές σήμερα, για να χρησιμοποιήσω τη μεταφορά από τον πλατωνικό μύθο του σπηλαίου, είναι δεσμώτες της τεχνολογίας και θεατές της ζωής: Επικοινωνούν και κάνουν φίλους μέσω διαδικτύου, ακόμα κι όταν έχουν το χρόνο να τα πουν δια ζώσης, απομονώνονται και συχνά αποβλακώνονται περνώντας ώρες ή και νύχτες μπροστά στον υπολογιστή. Αυτή η εξάρτηση, που παγκόσμια έχει αναγνωριστεί ως ασθένεια και έχει επιβάλλει τη δημιουργία ειδικών κέντρων "αποτοξίνωσης" στα μεγάλα νοσοκομεία του εξωτερικού, ενισχύεται ή όχι όταν βάζουμε τους μαθητές πίσω από ένα λάπτοπ αποκόπτοντάς τους από το περιβάλλον της τάξης; Δε χωράει νομίζω αμφιβολία!

Παραδοχή τρίτη: Είναι υπαρκτός και μεγάλος ο κίνδυνος διολίσθησης των εκπαιδευτικών στόχων και προσαρμογής τους στο τεχνολογικό μέσο. Γιατί για να καταστούν διδακτικά χρήσιμα τα ηλεκτρονικά μέσα πρέπει πρωτίστως να εμπεριέχουν παιδαγωγικά χαρακτηριστικά. Δεν πρέπει λοιπόν με κανένα τρόπο να λησμονούμε τις παιδαγωγικές αρχές, στις οποίες πρέπει να βασίζονται τα ηλεκτρονικά μέσα που χρησιμοποιούμε. Και βέβαια οι πιο σπουδαιές από αυτές είναι η αυτονομία, η αλληλεπίδραση, η συνεργατική μάθηση και η επικοινωνία. Μαθητής και το laptop του όμως δε συμβιβάζονται με τους στόχους αυτούς.

Παραδοχή τέταρτη: Η εισαγωγή των νέων τεχνολογιών επιτείνει, παρά τα περί αντιθέτου λεγόμενα, τις ταξικές ανισότητες. Μπορεί βέβαια να καθιστά ευκολότερη την πρόσβαση όλων στην πληροφορία, επειδή όμως απαιτεί επιπρόσθετες δεξιότητες, που τις αποκτά κανείς διαθέτοντας χρόνο και χρήμα, κάνει τελικά τον καλό καλύτερο και τον κακό χειρότερο. Αρκεί άλλωστε για να πειστεί ίσως κανείς, να αναζητήσει τη διείσδυση της ευρυζωνικότητας στο γεωγραφικό και κοινωνικό χάρτη της χώρας.

Παραδοχή πέμπτη: Είναι υποκριτικό ή τουλάχιστον μυωπικό να θεωρούμε πρόταγμα της εκπαίδευσης σήμερα την εισαγωγή νέων τεχνολογιών στη διδακτική πράξη, τη στιγμή που δεν έχουμε λύσει βασικά προβλήματα που δημιουργούν σαφείς στρεβλώσεις και αξεπέραστα προβλήματα στο σημερινό σχολείο. Αναφέρω μόνο ενδεικτικά την υποχρηματοδότηση, τα προβλήματα σχολικής στέγης, τις ελλείψεις σε εκπαιδευτικό προσωπικό, τις χαμένες διδακτικές ώρες, τα πολυπληθή τμήματα, το βαρυφορτωμένο πρόγραμμα των μαθητών, το ξεπερασμένο αναλυτικό πρόγραμμα, τη στρέβλωση των πανελλαδικών εξετάσεων, την απομνημόνευση, κτλ. Θα 'λεγε λοιπόν κανείς πως η παροιμία "όλα τα χει η Μαριορή, ο φερετζές της έλειπε" είναι για άλλη μια φορά τραγικά επίκαιρη.

Παραδοχή τελευταία (που ίσως επισκιάζει όλες τις προηγούμενες): Δεν μπορούμε να αρνηθούμε την εξέλιξη και τον πολιτισμό. Όσοι άλλωστε το επιχείρησαν κατέληξαν στη

λήθη ή και τη χλεύη της ιστορίας. Ας θυμηθούμε την πολεμική που άσκησε ο Πλάτωνας στο γραπτό λόγο ή την κριτική ή και τους μύδρους που εξαπέλυσαν κάποιοι, όταν η τυπογραφία έκανε τα πρώτα της βήματα με τον Γουτεμβέργιο. Αν όμως δεν μπορούμε να την αρνηθούμε, μπορούμε ασφαλώς, και το οφείλουμε, να την οριοθετήσουμε θέτοντάς την στην υπηρεσία του ανθρώπου. Αυτό σε σχέση με το θέμα που μας απασχολεί δεν νομίζω ότι μπορεί να επιτευχθεί με τους όρους και τις προσημάνσεις που προανέφερα. Δεν κάνουμε καλό στο μαθητή, όταν η φυσική και ανθρώπινη επαφή του με το δάσκαλο υποκαθίσταται από την ψυχρή και απρόσωπη χρήση του μηχανήματος. Δεν του κάνουμε καλό, όταν τον ρίχνουμε αβοήθητο ολόενα και πιο βαθιά στον κυκεώνα της πληροφορίας. Μα αν όντως είναι έτσι, τότε πώς μπορούν στις παρούσες συνθήκες να αξιοποιηθούν οι νέες τεχνολογίες στη διδακτική πράξη; Η απάντηση από τα παραπάνω είναι νομίζω προφανής: Μόνο παραπληρωματικά. Που σημαίνει ότι θα υποβοηθούν τη μάθηση χωρίς να μονοπωλούν το ενδιαφέρον μας. Αν λοιπόν το δούμε κάτω από τη λογική αυτή η ιδέα να εξοπλιστεί κάθε τάξη με διαδραστικό πίνακα και υπολογιστή δεν είναι τόσο κακή, όπως η χορήγηση φορητού υπολογιστή. Ίσως όμως να ήταν ακόμα καλύτερη η ιδέα να δημιουργηθούν με τα κονδύλια που δαπανήθηκαν ή πρόκειται να δαπανηθούν, εργαστηριακές αίθουσες διδασκαλίας ανά μάθημα κατάλληλα εξοπλισμένες με όλα τα βοηθητικά για τον καθηγητή και μαθητή ψηφιακά εργαλεία.

Προσωρινό επιμύθιο: Η εισαγωγή της νέας τεχνολογίας στην εκπαίδευση είναι σε παιδικό στάδιο κι ίσως είναι αναγκασμένη, ως εκ τούτου, να περάσει τις δικές της παιδικές ασθένειες. Φτάνει μόνο να μην αφήσει ανεξίτηλα τα σημάδια της, όπως καμιά φορά συμβαίνει, όταν με το καλό ενηλικιωθεί. Κι αυτό πρέπει να είναι το πρώτο μέλημά μας. Στεφανάκης Μανόλης, φιλόλογος 5ου Γυμνασίου Ηρακλείου